

УДК 61+614.23

ПРОФЕСОР А. А. ГАРАГАШЯН – ВІРМЕНИН ЗА НАЦІОНАЛЬНІСТЮ, УКРАЇНЕЦЬ ЗА ДУХОМ

Боцюрко В.І.

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», кафедра ендокринології, м. Івано-Франківськ, Україна, endo_if@ukr.net

Резюме. У статті описано життєвий шлях професора Ара Арменаковича Гарагашяна, який народився у Вірменії, але все його активне життя було пов'язано з Україною, яка прийняла його як сироту, дала йому освіту і забезпечила реалізацію неабияких здібностей. Гарагашян відомий як фундатор ендокринологічної служби в Івано-Франківській області. Він організував у 1951 році один з перших протизобних диспансерів в Україні та запровадив діагностику й лікування захворювань щитовидної залози радіоактивним йодом. Крім того, він був прекрасним педагогом, працюючи в Івано-Франківському медичному інституті на посаді декана медичного факультету, а пізніше проректора з навчально-виховної роботи. Його життя обірвалось у 1967 році у розквіті сил внаслідок ураження радіоактивним йодом кісткового мозку і розвитку апластичної анемії. Жителі Івано-Франківська, враховуючи його особливі заслуги, назвали одну з вулиць міста його іменем.

Ключові слова: Гарагашян, відомий учений, організатор ендокринологічної служби на Прикарпатті.

Серед видатних учених Івано-Франківського національного медичного

університету, але й жителям Прикарпаття і України, чільне місце займає постать професора Ара Арменаковича Гарагашяна.

Палка любов до науки, зокрема ендокринології, щирість і доброзичливість сприяли його величезному авторитету серед викладачів вузу,

хворих і, особливо, студентів. Зазнавши великих прикрощів у житті, він по-батьківськи ставився до студентів, яким в умовах післявоєнної скрути, перебуваючи на посаді декана, допомагав чим міг. Недарма вони склали про нього оригінальний афоризм: «Найкращий серед армян – наш декан Ара Арменакович Гарагашян».

Професор Гарагашян, вірмен за національністю, народився 18 червня 1902 року в місті Ерзерум. Його батьки були вчителями. У п'ятирічному віці втратив батька.

Мати залишилася з трьома дітьми. У віці 10 років маленького Ара Вірменське бла-

навчання в місто Каре, а потім в Евмιάдзін. Тут він отримав неповну середню освіту. У 1915 році під час кривавої бійні з боку Туреч-

постраждала і його родина. Замордували матір і молодшого брата, і в 13 років Ара залишився круглою сиротою. У 1917 році після закінчення школи разом з багаточисленними біженцями-вірменами через подальший наступ турків був евакуйований в Краснодар. Тут він став вихователем дитячого будинку для сиріт-вірмен.

З 1919 року Гарагашян переїжджає в Україну, яка гостинно прийняла його. У Харкові впродовж 2 років він працює учнем хлібопекарні і водночас відвідує підготовчі курси до вступу в медичний інститут. У 1921 році його зараховують на лікувальний факультет медичного інституту. Для фінансової підтримки влаштовується вчителем трудового навчання в одній із шкіл і статистом Харківського театру опери і балету. Після закінчення інституту в 1928 році працює позаштатним ордина-

здібного організатора медицини призначають головним лікарем дитячого туберкульозного санаторію в Богодухівському районі Харківської області. У тому ж році оженився на місцевій вчительці, українці Луценко О.І., яка супроводжувала його все життя. У 1932 році

ординатором 5-ї міської поліклініки, а через рік його призначають завідувачим Семенівським райздороввідділом Полтавської області. Пропрацювавши на цій посаді 5 років, він істотно поліпшив медичне обслуговування в районі, що не могло пройти повз увагу Міністерства охорони здоров'я УРСР. Тому в 1938 році його призначають завідувачим відділом охорони здоров'я Ізмаїльської області. Там

війни організує евакуацію людей і майна області за Урал і по січень 1944 року очолює фронтовий госпіталь.

Після закінчення війни Ара Арменакович знову повертається на свою попередню посаду в Ізмаїльську область. У 1947-1948 роках виступає проти організованого комуністичним режимом голодомору в Молдавії та Бессарабії. Партійна верхівка Ізмаїльської області на чолі з відомим партизанським комісаром Федоровим не могла йому цього пробачити, і його звільнили з роботи.

Уся подальша діяльність сина вірменського народу тісно пов'язана з Івано-Франківщиною, де він працював до кінця свого життя. У 1951 році його обирають завідувачим кафедрою соціальної гігієни і організації охорони здоров'я, хоча на той час він ще не мав наукового ступеня. Але вже через 3 роки успішно захищає кандидатську дисертацію на тему: «Ендемічна зобна хвороба в Станіславській області і боротьба за її ліквідацію» (саме так до 1962 року називалась Івано-Франківська область). На Прикарпатті якнайповніше проявився його талант вченого, організатора, лікаря і педагога. Це сприяло широкому залученню до наукової роботи студентів і практичних лікарів. Кафедра організації охорони здоров'я стає однією з найкращих в тодішньому медичному інституті. У 1962 році А.А. Га-

рагашян були використані матеріали, отримані під час роботи на посаді керівника медичної галузі Ізмаїльської області. Назва його дисертації – «Розвиток радянської охорони здоров'я на Ізмаїльщині». Через рік йому присвоюється вчене звання професора. Викладачі вузу обирають Гарагашяна спочатку деканом, а згодом проректором з навчальної і наукової роботи інституту. На цих посадах високі моральні і патріотичні риси вченого проявились особливо яскраво. У спілкуванні з ним відчувалась його турбота про людину, він не терпів підлабузництва, зверхності, хамства. Професор Гарагашян став моральним авторитетом медичного інституту. На нього всі рівнялись, з його поступками і діями зв'язали час як викладачі, так і студенти.

Великих успіхів досягнув учений і в лікарській діяльності. Він звернув увагу, від'їжджаючи в гірські райони, що майже половина дорослого населення має ендемічний зоб. Із великою енергією взявся за подолання цієї недуги в регіоні. Вже в перший рік перебування на посаді завідувачого кафедрою добивається відкриття у 1951 році обласного протизобного диспансеру, який і очолює. Пізніше з його ініціативи в гірських районах організовуються протизобні кабінети, проводиться підготовка лікарів-ендокринологів і хірургів для операцій на щитовидній залозі. Все це дало можливість розробити і запровадити в практику профілактичні заходи серед населення області щодо зменшення захворюваності на ендемічний зоб. Своєрідним підсумком проведеної за 5 років роботи була організована під його керівництвом у 1956 році наукова протизобна експедиція. У ній приймали участь лікарі-ендокринологи, гігієністи і студенти медичного інституту. У результаті було встановлено, що захворюваність на зоб у тих місцевостях зменшилась у 3 рази. Це була безперечна перемога над цією недугою. Слід зазначити, що зусиллями професора на Прикарпатті була створена третя в колишньому Радянському Союзі радіоізотопна лабораторія для діагностики і лікування зобу, після Москви і Ленінграду. За 10 років її існування обстежено 17 тисяч людей, а лікування отримали більше 5 тисяч пацієнтів. Фактично до 70-их років ХХ століття ендемічний зоб і кретинізм серед дітей в області були ліквідовані. Ара Арменакович вмів згуртувати людей для дося-

практикою, проявляв сміливість і рішучість у вирішенні питань, що привели до таких разючих успіхів. Його кафедра була повністю підпорядкована завданням практичної медицини. Десятки праць було надруковано у медичних журналах, кожна з яких відкривала нові підходи до вирішення питань щодо епідеміології, клініки та лікування зобної хвороби. Усі сили, енергія, талант та колосальна працездатність А.А. Гарагашяна були задіяні для досягнення благородної цілі. За 13 років, з 1955 по 1968 рік, він підготував 14 кандидатів медичних наук.

У цій жертвній праці він ризикував постраждати від радіоактивного йоду, яким лікував хворих з усіх куточків України. На жаль, так і сталось, у цьому вихорі подій він згорів від променевої хвороби. Життя обірвалось в зрілому, повному сил, нових ідей, віці. Кістковий мозок був повністю спустошений енергією атома, і ніхто на той час не міг допо-

пересадка кісткового мозку, бо тільки це могло врятувати життя. Він відійшов у вічність 12 березня 1969 року. Його життєва дорога була сповнена трагічності і драматизму, але він

принципова, життєрадісна, глибоко любляча людина. На знак особливої вдячності одна із вулиць Івано-Франківська названа його іменем. Кожний, хто там проживає або проходить нею, повинен згадати знаменитого вченого, педагога, лікаря, громадського діяча, вірного сина вірменського народу, який прислужився і Україні. Тому можемо сміливо віднести його до видатних українських вчених-медиків. В Україні він здобув медичну освіту і Україні віддав найкращі роки свого життя.

УДК 61+614.23

ПРОФЕССОР А. А. ГАРАГАШЯН – АРМЯНИН ПО НАЦИОНАЛЬНОСТІ, УКРАИНЕЦ ПО ДУХУ

Боцюрко В.И.

*ГВУЗ «Івано-Франківський національний
медичинський університет», кафедра ен-
докринології, г. Івано-Франківск, Украї-
на, endo_if@ukr.net*

Резюме. В статті описується життєвий шлях професора Ара Араменаковича Гарагашяна, який народився в Арменії, але вся його активна життя була пов'язана з Україною, яка прийняла його як сироту, дала йому освіту і забезпечила реалізацію незвичайних здібностей. Гарагашян відомий як засновник ендокринологічної служби в Івано-Франківській області. Він організував в 1951 році один з перших противодобних диспансерів в Україні і ввів діагностику і лікування захворювань щитовидної залози радіоактивним йодом. Крім того, він був прекрасним педагогом, працюючи в Івано-Франківському медичинському інституті в посадці декана медичинського факультета, а потім проректора по навчально-виховній роботі. Його життя оборвалось в 1967 році в результаті сил внаслідок ураження радіоактивним йодом кісткового мозку і розвитку апластичної анемії. Жителі Івано-Франківська, враховуючи його особливі заслуги, назвали одну з вулиць міста його іменем.

Ключові слова: Гарагашян, відомий вчений, організатор ендокринологічної служби на Прикарпатті.

UDC 61+614.23

PROFESSOR A.A. HARAHASHIAN – ARMENIAN BY NATIONALITY, UKRAINIAN IN SOUL

V.I. Botsyurko

SHEI “Ivano-Frankivsk National Medical University”, Department of Endocrinology, Ivano-Frankivsk, Ukraine, endo_if@ukr.net

Abstract. Professor Ara Armenakovich Harahashian was born in Armenia on June 18, 1902. At the age of 13, he remained a full orphan, as during the aggressive actions on the part of Turkey, his family died. He had to be evacuated first to Russia, and then in 1919 he moved to Ukraine, which accepted him very hospitably. In 1921 he entered the medical faculty of the Kharkiv Medical Institute. After graduating from it at the age of 28, as a capable organizer of medicine, Harahashian worked as chief physician of a tuberculosis sanatorium, later as the Head of the District Health Department. Having established himself as a successful manager in this position, in 1938 he headed the Medical Service of the former Izmail region, now the territory of Odessa region. From there, he was mobilized to war, during which he headed the front hospital.

After the war, Harahashian again returned to his post in Izmail region. In 1947-1948, he opposed the Holodomor organized by Communist regime in Moldova and Bessarabia. The party communist elite did not forgive him and discharged him from employment. All further activity of the son of the Armenian people is connected with Ivano-Frankivsk region. Here in 1951 he organized one of the first anti-goiter dispensaries in Ukraine and introduced diagnostics and treatment of thyroid diseases with radioactive iodine. In addition, he was a wonderful teacher, working in Ivano-Frankivsk Medical Institute as the Dean of the Medical Faculty, and later as a Vice-Rector of educational work. His life was cut off in 1967 at the height of his forces due to the damage of bone marrow by radioactive iodine and the development of aplastic anemia. Residents of Ivano-Frankivsk, taking into account his special merits, named one of the streets of the town in his name.

Key words: Harahashian, the famous scientist, the organizer of the endocrinology service in the Carpathian region.

Стаття надійшла до редакції 25.09